

Framvegis 47 andveikir føroyingar í Danmark:

Eingin føroyingur eigur at verða sendur á stovn í Danmark - tí ikki er pláss fyri honum í Føroyum

— Aðalsjónarmiðið í allari útbygging fyri andveik er, at tey skulu kunna liva so líkt eini vanligari tilveru sum gjørligt. Tað inniber, at børn og ung skulu kunna búgva heima og ganga í vøggustovu, barnagarði og fólkaskúla sum onnur børn. Hjálpi-títtøkini skulu veitast í heiminum og á teimum stovnum, har børnin koma.

Hetta sigur ein nevnd, sum hevur kannað viðurskiptini hjá teimum andveiku í Føroyum

Í hesum døgum hevur landsstýrið latið almanna-kunngerá eitt «álit um útbygging fyri andveik í smærri vistar-, uppvæn-jingar- og umlættingar-heimum kring landið».

Longu í 1976 gjørdi lög-tingið av at seta eina nevnd at kanna tørvin á útbygging av fororgini fyri andveik í Føroyum og geva landsstýrinum eitt tilmæli.

Í nevndini, sum varð vald í 1978, hava verið 10 fólk. Árni Olsen, yvir-lækni hevur sitið sum for-maður. Í desember mán-aða í fjór varð nevndin liðug við sitt álít.

Tíðindablaðið Sosi-alurin, sum rættiliga oftan hevur skrivað um hesi mál, skal her gera ein samandrætt av álitinum.

Fyrst í álitinum er søgu-ligt yvirlikt, har greitt verður frá støðuni hjá and-veikum føroyingum síðani seinna heimsbardaga. Tað er ikki fyrr enn í 60-umum, at broyting kemur í við-gerðarmøguleikarnar í Føroyum av sansabrek-aðum. Skúlaskapur til deyv og meira og minni dul verður stovnstettur. So við og við koma onnur sansabrekad aftrat og seinni eisini tey røslu-brekaði.

Felagið Javni ger eitt stórt arbeiði í sök teirra andveiku. Arbeiðt verður fram ímóti at skapa um-støðir í Føroyum, soleiðis at andveikir iðroyingar, ið eru sendir til Danmarkar, kunnu koma heim aftur. Í 1980 verða sostatt tveir bygningar — Eirargarður 14—16 tiknir í brúk.

Men nú stinga nýggir tankar seg fram um, at tey andveiku eiga ikki at hús-ast á stórum stovnum, men eiga at fáa meiri heimligar umstøður eins og ell onnur.

Royndir aðrastaðni vísa, at stovnar við færri fólkum eru tað best hósk-andi og ódýrast. Tí kemur

nevndin eisini til ta niður-støðu, at smærri eindir fíggarliga svara seg best.

Síðani verður greitt frá teimum ymsu stovnum sum eru í dag.

Hóast nógv hevur verið gjørt fyri at bota um umstøðurnar hjá teimum andveiku í Føroyum, so eru framvegis 47 and-veikir føroyingar í Dan-mark. Tá talið varð hægst vóru tað 90.

Nevndin sigur tí, at tað í lötuni er ein bráðneyðugur tørvin á serligum tiltøk-um í Føroyum fyri and-veik.

Nevndin visir á, at hesin tørvin er størstur í Suðuroy, Nordoyggjum og við Streymin (samskipa Eysturoynna og norðaru helvt av Streymoy) og í Suðurstreymoy.

Vit skulu nú prenta tann partin av álitinum, har nevndin nemur við spurningin: hvørjum tiltøkum tørvin er á:

Høvuðssjónarmið nevndar-innar eru:

1) At andveik skulu hava høvi til at fáa somu sømdir sum aðrir borgarar. Her verður t.d. hugsað um at kunna koma í vanligar vøggustovu og barnagarðar, har serliga tørvinum hjá and-veikum verður gingið á mæti við t.d. fleiri starvsfólkum.

2) Børn skulu kunna búgva heima hjá foreldrunum og ganga í skúla í heimbygdini ella ið hvussu so er kunna koma heim eftir loknan skúla-dag.

3) Vaksen skulu kunna flyta heimaifrú í egnar bustað ella búfelagsskap, undir um-støðum, sum eru líkar teimum, sum aðrir borgarar hava.

4) Vaksen skulu hava høvi til at koma til arbeiðis og hava eina inntøku, tey kunnu liva av.

Við hesum sjónarmiðum í huga, skjýtur nevndin upp, at niðanfyri nevndu tiltøk verða sett í verk.

Viðv. børnum undir skúla-altri og vøggustovum, barna-gerðum og tiltøkum í heim-i-um:

Har sum slíkir stovnar, so sum vøggustovu, barna-garðar og fritíðarheim eru, ella eru við at koma, so sum á Tvøroyri og á Skálafjørð-inum, skulu andveik børn fáa pláss á verandi stovnum, so-leiðis at neyðturvilgar ser-skipanir verða gjørdar har, tað er neyðugt, bæði hvat viðvikur starvsfólkum, inn-rættan og amboðum. Nevndin metir, at hetta er gjørligt við játtanum gjøgnum barnaforsorgarlög-ina.

Í Nordoyggjum er mett at vera 5 børn undir skúlaaltri. Í Eysturoynni 5, Nordur-streymoy 4, Vágoy 1 og í Suðuroynni 1. Tað er nóg mikið av plássum til børn undir skúlaaltri í Suður-streymoy á verandi stovnum, men her ger trottið á fysio-terapeutum seg serliga gald-andi.

Sum nevnt metir nevndin, at omanfyri standandi tal á børnum millum 0—7 ár, er ov lágt. Helst er veruliga talið tað dupluta.

Nevndin metir so státt, at verandi vøggustovu og barnagarðar, saman við barnagarðinum á Skúlanum á Trøðni og teimum, ið eru í gerð, kunnu nøkta tørvin hjá serskipanum, alt eftir tørv-inum hjá tí einstaka brekaða barninum.

Bygningarnir á Eirargarði liggja á sjúkráhusókinum. Nevndin heldur, at andveik ikki hoyra heima á sjúkráhus ókinum, uttan so tey eru sjúk, og at tað tí er rimuligt at arbeiða fram ímóti at skipa stovnarar í smærri eindir

Nevndin metir to, at neyð-ugt er við serstøkum uppvæn-jingarplassum. Hugsad verður um fysiurgiska við-gerð saman við venjing í rein-føri og annars dagligum fyri-brigdom, so sum at eta, í-og úrlating og sum heild at stímbra hin brekaða at gerast so sjálvbjargin sum gjørligt.

Nevndin kundi hugsad sær at nevnda uppvenjning fór fram í samband við umlættingarplass á stovnum fyri andveik.

Um Skúlin á Trøðni og Eirargarður 14—16 hava teir neyðugu fysioterapeutar, so kom tørvin í Suðurstreymoy at verða nøktaður á ver-andi stovnum.

Í Klaksvík er neyðugt við 2 uppvenjningarplassum, í Suðuroy 1—2, við Streymin 3—4.

Samanumtikið kann sigast viðvikjandi tiltøkum fyri børn undir skúlaaltri, so er neyðugt við 1—4 uppvæn-jingarplassum sum part av hvørjum av teimum stovnum, sum nevndin skjýtur upp (vera settir í verk) í Nordur-oyggjum, við Streymin og í Suðuroynni. Hesi stovnar saman við verandi vøggustovum og barnagarðum, umframt teir, sum eru í gerð, eiga at fáa regluliga fakliga hjálpi og vegleiðing. Her verður serliga hugsað um

fysiurgiska viðgerð og annars vegleiðing frá serkon-um.

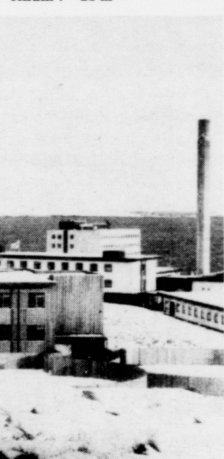
Nevndin metir somuleiðis, at verandi stovnar skulu gerast færri fyri at taka ímóti brekaðum børnum, soleiðis at starvsfólkatalið, innrætting og amboð verður lagað eftir serliga tørvinum hjá brekaðu børnunum.

Viðari metir nevndin, at heim, ið hava brekað børn, og sum ikki kunnu gera nýtslu av verandi stovnum, skulu hava mogleika at fáa somu sømdir í egnum heimi. Her verður hugsad um, at serkon fólk kunnu koma í heimini í fleiri kommunum.

Bæði í Svíaríki og í øðrum norðurlöndum eru starvsfólk sett centralt (undir lán, amt ella fylke), men virka lokalt (í kommunum). Her kundu vit hugsad okkum, at fakfólk, so sum pædagogar, sosialráð-gevarar, fysioterapeutar og fleiri verða sett soleiðis, at tey arbeiðu í fleiri kommunum. (Skjal 11, s. 48—52. Frágreiðing frá symposium í Føroyum 5.—7. aug. 1981). (Fæst hjá felagnum Javna).

Nevndin metir, at tað ikki skulu byggjast fleiri sam-døgursstovnar ætlaðir børn-um.

Viðv. børnum og ungum í ald-rinum 7—21 ár

Bygningarnir á Eirargarði liggja á sjúkráhusókinum. Nevndin heldur, at andveik ikki hoyra heima á sjúkráhus ókinum, uttan so tey eru sjúk, og at tað tí er rimuligt at arbeiða fram ímóti at skipa stovnarar í smærri eindir

Sambært lógini um almenna-forsorg § 14 eru §§ 9—13 í lóg nr. 192 frá 5.6.1959 galdandi í Føroyum. Nevndi aldurs-bólkur hevur eftir hesi lóg rætt til undirvising til tey eru 21 ár. Ut frá høvuðssjónar-miðinum, at børn skulu kunna búgva heima hjá for-elldrimum, metir nevndin, at heimini eiga at verða stuðlað við øllum tí, tey hava fyri neyðini bæði á pædagogiska, fysiurgiska og praktiska økinum. Undirvising eigur at fara fram í fólkaskúlanum, soleiðis at andveik børn eins og onnur kunnu ganga í skúla í heimbygdini ella ið hvussu so er, kunnu koma heim eftir loknan skúladag.

Nevndin metir ikki, at fólkaskúlin sum heild er fyri-reikaður at taka ímóti and-veikum. Tað er tí innan fólkaskúlan útbyggingin skal fara fram. Til tess krevst, at stór-broyting fer fram bæði í hugsunarhátti, skipanarlaga og viðvikjandi innrætting, amboðum og undirvisingartilfari.

Aðalsjónarmiðið má vera, at andveik børn ganga í skúla saman við javnaldrum sínum í so nógvum lærugreinum sum møguligt, soleiðis at undirvising verður lagað eftir teirra serliga tøvi. Bert har tað er avgjørt neyðugt, eigur serflokur at verða skipaður.

Nevndin metir ikki, at tað skal byggjast fleiri serskúlar. Niðurstøðan verður so státt, at fólkaskúlin skal útbyg-gjast soleiðis, at hann megnar at taka ímóti andveikum børnum. Talan er helst um eini 40 børn í øllum Føroyum. Heimini eiga at fáa alla ta hjálpi, tey hava fyri neyðini, so sum heimahjálp, heima-vegleiðing, fysiurgiska við-gerð og vegleiðing, endur-gjald fyri eyka útreiðslur, sum standast av at hava eitt brekað barn í heiminum, umlætting á stovni, tað ið tað er neyðugt og annars tað, sum er fyri neyðini, fyri at børn kunnu vera búgvandi heima.

Nevndin metir ikki, at tað skal byggjast fleiri sam-døgursstovnar til børn og ung. Heldur ikki fleiri serskúlar, um so er at omanfyri nevndu tiltøk verða sett í verk. Har-afturí móti metir nevndin, at sum partur av teimum stovn-